

تکرار کلیشه ها، آفت تئاتر رضوی است

گفت وگو با شادی غفوریان، نمایشنامه نویس برگزیده جشنواره ملی تئاتر رضوی

الهام ظریفیان

وقت وکوی روز

شادی غفوریان نمایشنامه نویس، بازیگر و کارگردان شناخته شده تئاتر مشهد است که تجربه بیش از بیست سال نویسندگی و کارگردانی را در کارنامه خود دارد. او امسال با نمایشنامه، «ترمز اضطراری، به کارگردانی بهاره فاضلی‌راد در شانزدهمین جشنواره ملی تئاتر رضوی حضور داشت و این اثر به عنوان نمایش برگزیده شناخته شد. نمایشنامه، «ترمز اضطراری، توانست برگزیده بخش نمایشنامه نویسی رضوی شود و در بخش صحنه‌ای نیز رتبه دوم را به دست بیاورد. این نمایشنامه داستان یک گروه از دختران ورزشکار را روایت می‌کند که برای مسابقه‌ای با قطر عازم مشهد هستند، اما کاپیتان تیم در میانه راه ناپدید می شود و قضاوت هایی درباره او در میان اعضای تیم شکل می‌گیرد. بخشش و گذشت به عنوان یکی از آموزه‌های اخلاقی رضوی، درون مایه اصلی این نمایش است که غفوریان سعی کرده است در اثری اجتماعی از آن بهره بگیرد. او می‌گوید نمایشنامه نویسی با مضامین رضوی گرفتار کلیشه‌هایی شده است که دوری از آن‌ها به نحوه روبه رویی هنرمند با این مضامین و خلاقیت او بستگی دارد.

گفت‌وگوی شهرآرا با نمایشنامه‌نویس مطرح تئاتر مشهد را می‌خوانید.

● نمایشنامه «ترمز اضطراری» سوژه‌ای زنانه دارد و با گروهی از بانوان روی صحنه رفته است. این اثر جدید شما چقدر از تجربیاتتان نشئت گرفته است؟

این نمایشنامه براساس خاطرات یکی از خدام کاروان «زیر سایه خورشید» نوشته شد. چند سال پیش یک کارگاه بازیگری ویژه بانوان در مؤسسه آفرینش‌های هنری آستان قدس برگزار شد که من مسئول اجرایی آن بودم. در انتهای آن کارگاه، قرار بود هنرجویان در نمایشی برای اولین بار روی صحنه بروند. همه بازیگران زن بودند. من برای نگارش متنی متناسب با آن دوره چند فاکتور را باید رعایت می‌کردم که در ابتدا برایم خیلی دشوار بود، چون در نگارش محدودم می‌کرد. اول اینکه بازتوجه به تعداد افراد حاضر در کارگاه باید کلا اکثر طراحی می‌کردم و دوم اینکه همه بازیگران باید زن می‌بودند و سوم اینکه می‌بایست مضمونی رضوی را در آن لحاظ می‌کردم. در ابتدای کار این محدودیت‌ها نگارش را سخت کرده بود، ولی شروع به مطالعه و تحقیق که کردم، به یکی از خاطرات خدام «زیر سایه خورشید» رسیدم و دیدم ظرفیت خوبی برای نگارش دارد. به لطف حضرت رضا^(ع) «آن» نگارشی در متن اتفاق افتاد و در نهایت وقتی نگارش متن تمام شد، نتیجه خوبی داشت و من به عنوان نویسنده توانستم با آن ارتباط برقرار کنم و کار را دوست داشتم.

● نمایشنامه‌هایی با مضامین رضوی

چه ویژگی‌هایی باید داشته باشند؟

من خیلی قائل به این نیستم که نمایشنامه‌های رضوی از دیگر حوزه‌ها متفاوت اند. محتواهای مرتبط با امام رضا^(ع) می‌توانند در همه نمایش‌های اجتماعی جاری باشند. یک پیام اخلاقی ضمنی می‌تواند

یک نمایشنامه را رضوی بکند و لزوما کلیشه‌هایی که در ذهن همه ما جا افتاده است، رضوی بودن یا نبودن یک نمایشنامه را تعیین نمی‌کند، پیام زیرمتن یک نمایشنامه می‌تواند یک کار را صد درصد رضوی کند، درحالی‌که به‌ظاهر ممکن است قالب کلیشه‌ای کارهای رضوی را که در ذهن عموم مردم یا حتی متخصصان این امر جای گرفته است، نداشته باشد.

این هنر نویسند و کارگردان است که چگونه این کلیشه‌ها را کنار بگذارد.

● تمایز کلیشه شدن یا نشدن در چیست و چطور می‌توان در تاتری با مضمون رضوی از این کلیشه‌ها دوری کرد؟ در آثار مضمونی مانند مضامین رضوی یا دفاع مقدس، فرمول‌های ثابتی وجود داشته‌اند که مدام تکرار شده‌اند، ولی تکرار شدن آن‌ها ضرورتا به این معنی نیست که آن فرمول‌ها درست کار می‌کنند یا نتیجه و کارکرد مثبتی دارند. ممکن است کارگردشان به‌خاطر

در آثار نمایشی با مضامین رضوی یا دفاع مقدس، فرمول‌های ثابتی وجود داشته‌اند که مدام تکرار شده‌اند، ولی تکرار شدن آن‌ها ضرورتا به این معنی نیست که آن فرمول‌ها درست کار می‌کنند یا نتیجه و کارکرد مثبتی دارند

کلیشه شدنشان منفی شده باشد. روبه‌روی هنرمند با آن فرمول مهم است، اینکه از چه زاویه‌ای به آن مضمون نگاه کند.

● فکر می‌کنید این فرمول‌ها در ذهن مخاطب هم رسوب کرده‌اند و سلیقه او را شکل داده‌اند؟

یکی از اولین کلیشه‌ها در مضامین رضوی، مربوط به شفاگرفتن است. ممکن است استفاده از مضمون شفا در ذات خود ایرادی نداشته باشد. شفا یک پدیده ماورایی است که در همه ادیان وجود دارد و با نگاهی که ما به ساخت قدسی امام رضا^(ع) داریم، اتفاق هم می‌افتد.

اما آن قدر این مضمون با یک فرمول تکراری دست‌مایه خلق آثار مختلف قرار گرفته که باعث شده است قصه در ذهن مخاطب به‌راحتی لوپرو، یا استفاده از نمادهایی مانند کوبتر و آهوسپار تکراری شده‌اند. وقتی مخاطب بتواند اثر را پیش بینی کند، دیگر کارکرد آن فرمول

به صورت عملی از بین رفته است و باعث می‌شود کار را دنبال نکند، آفتی که در کارهای مضمونی- که دارای فرمول‌های ثابتی هستند- همین است.

● برای اینکه بتوان محتوای نمایش‌های امام‌رضایی را به روز و از این کلیشه‌ها دوری کرد، پیشنهاد شما به عنوان نمایشنامه‌نویس چیست؟
اینکه خلاقیت‌هایی به روز و از این کلیشه‌ها دوری کرد، مطابق با کلیشه‌های قبلی نباشند، اینکه این خلاقیت‌ها چگونه باشند، به نحوه روبه‌روی هنرمند با مضمون بستگی دارد. من خیلی نمی‌توانم بگویم هنرمندان کدام سمت باید به یک مضمون نزدیک شود.
● فکر می‌کنید لازمه آن تحقیق و مطالعه بیشتر نمایشنامه‌نویس روی احادیث و روایات مربوط به امام رضا^(ع) است؟

محتوای ثابتی مانند حدیث و سیره داریم.

● قطعا مفاهیم شفا و ارتباطات معنوی با امام رثوف^(ع) را هم در آثار خلاقانه نمی‌توانیم نادیده بگیریم. اما نحوه روبه‌روی و چگونگی نزدیک شدن ما به آن مفاهیم اهمیت دارد. امام رضا^(ع) حدیثی دارد

ما به این مضمون که دوستی با مردم نمی‌از خرد است، اینکه من نویسنده چطور این حدیث را پردازش کنم، مهم است. چطور این حدیث باید از فیلتر ذهنی من بگذرد که کارکرد منفی کلیشه‌ای در آن وجود نداشته باشد، اما درعین حال از کارکرد مثبتش بتوانم استفاده کنم. این هم به خلاقیت هنرمند برمی‌گردد، هم به میزان مطالعه او.

● در واقع در پاسخ به این سؤال باید بگویم: بله. قطعا تحقیق و مطالعه، روی چگونگی تولید اثر تأثیر می‌گذارد.

● استفاده مکرر از کلیشه‌ها، جایگاه تئاتر رضوی را در میان گونه‌های تئاتر مشهد در کجا قرار داده است؟ البته نمود آثار نمایشی رضوی در مشهد باز هم نسبت به شهرهای دیگر بیشتر است، به این دلیل که حرم

است. وقتی تعداد نمایشنامه‌نویسان نسبت به دیگر هنرمندان تئاتر کمتر باشد، ممکن است کارگردانی ترجیح دهد از یک متن آماده استفاده کند تا اینکه خود را درگیر نویسنده کند.

● چقدر فکر می‌کنید این شرایط ناشی از ارزش گذاری نامناسب در این حوزه باشد؟

این موضوع وجود دارد. اگر بخواهید یک پوستر تئاتر سفارش دهید، یا خدمات‌گریم بگیرید، معیار قیمت مشخصی وجود دارد، ولی در مورد نمایشنامه قاعده مشخصی وجود ندارد و آنچه هست هم به‌روز نیست و بیشتر توافقی است. برای بسیاری از مردم جای‌نقطة است که یک نویسنده هم معاش دارد و آن متنی که می‌نویسد، فقط حاصل یک یا چند ماه نوشتن او نیست و حاصل یک عمر زیست نویسنده‌گی اوست.

● باوجوداین خیلی از منتقدان مشکل اصلی تئاتر را در ضعف نمایشنامه می‌دانند.

چنین نقدی وجود دارد. ولی هنوز خیلی از زیرساخت‌های رف این مشکل ایجاد نشده است. در حرف خیلی گفته می‌شود که باید به نمایشنامه بها داده شود، اما هنوز نویسندگی در تئاتر کشور به جایگاهی که باید نرسیده است. نمایشنامه همچنان مورد کم لطفی قرار می‌گیرد و این مهجور بودن وجود دارد.

● به نظرتان راه چاره چیست؟

به عنوان نویسنده واقعا گاهی وقت‌ها نمی‌دانم باید چه‌کار کنم. مثلا گروهی با من تماس می‌گیرند و می‌گویند برای کارشان احتیاج به متن دارند، ولی هزینه پرداخت متن را ندارند که خب، می‌مانم چه بگویم. شاید این به فرهنگ‌سازی نیاز دارد که بابت نوشتن یک متن هم مانند هر خدمت دیگری باید هزینه بدهیم. ممکن است از هنرمندان تازه‌کار و دانشجویان انتظاری نداشته باشم، ولی در سطوح بالاتر و در میان مدیران سازمان‌ها این توجه به نویسندگی باید وجود داشته باشد. در این صورت شاید در زیرلایه‌های هنرمندان هم این موضوع جا بیفتد.

● بسیاری از نمایشنامه‌هایتان چاپ شده‌اند. فکر می‌کنید نشر نمایشنامه می‌تواند به بهبود این شرایط کمک کند؟

به نظرم خیلی فرقی ندارد که متن چاپ شده باشد یا نه. اتفاقا وقتی چاپ می‌شود، باز با مسئله حقوق مؤلف روبه‌رو می‌شوید. حتی اگر نمایشنامه نویسنده‌ای چاپ هم بشود، دلیل بر این نمی‌شود که حقوق مادی و معنوی‌اش رعایت شود، چه‌ساقوش بیشتر پایمال شود. یعنی چاپ شدن یک اثر ضامن حفظ حقوق مادی و معنوی نویسنده اثر نیست.

● بنابراین نشر کتاب‌های نمایشنامه چه کارکردی می‌تواند داشته باشد؟

اینکه به عنوان یک نویسنده شناخته می‌شوید. ضمن اینکه در حوزه آموزش هم می‌تواند کمک‌کننده باشد ولی ضرورتا دریافتی مالی برایت به همراه ندارد.

مفهوم باشگاه اظهار کرد: برگزاری

باشگاه یک فرایند صرفا آموزشی است. ما در باشگاه به دنبال تربیت هستیم، یعنی هنرمند در کنار آموزش دیدن و خلق اثر هنری، همه ابعاد فکری و ذهنی‌اش رشد کند.

● شاخصه‌ها و مؤلفه‌های سرود حماسی او محور جلسه دوم این کارگاه را هنر حماسی و شاخص‌ها و مؤلفه‌های آن برشمرد و ابراز کرد: یکی از محورهای کار و گفت‌وگوی ما این بود که امروزه حماسه و امیدآفرینی باید چگونه اتفاق بیفتد. رئیس حوزه‌هنری انقلاب اسلامی استان یادآور شد: صد هنرمند و مربی سرود در این کارگاه شرکت کردند و بیشتر آنان در گروه سنی جوان، یعنی بین ۱۸ تا ۲۵ سال بودند که شامل مربیان گروه‌های سرود

عکس از حسن خاشنه‌شهرآرا

چارسوق هنر

فروش سینما پس از اکران ۷ فیلم جدید

هفت فیلم جدید سینماها در روزهای ابتدایی اکران خود با میزبانی از حدود ۵۷ هزار نفر تماشاگر، ۳ میلیون و ۳۱۵ هزار نفر تماشاگر، به بیش از ۲۳۴ میلیارد تومان رسید. از دوروز قبل فیلم‌های «ارثیه‌فامیلی»، «تصور»، «شهر هرت»، «عروسی مردم»، «کت چرمی»، «مصلحت» و «نگهبان شب» به چرخه اکران فیلم‌ها اضافه شد که در میان آن‌ها کم‌دی «شهر هرت» به کارگردانی کریم امینی (که هم‌زمان فیلم «فسیل» را هم روی پرده دارد)، با فروش حدود ۳۰ هزار بلیت به رقم یک میلیارد و ۶۰۰ میلیون تومان بیشترین مخاطب را داشته است.

زنده باد محمودی با هوش مصنوعی به قاب تلویزیون بر می‌گردد

بر اساس اعلام مدیر گروه فیلم و سریال شبکه ۳، بازی زنده‌یاد حسام محمودی در سریال رحیل با استفاده از هوش مصنوعی تکمیل می‌شود. به گزارش شهرآرا، هنوز، یکی از نکات جالب توجه درباره سریال «رحیل» شبکه ۳، حضور مرحوم حسام محمودی در این سریال بود که نقش ولیعهد قجری را ایفا می‌کرد، اما اجل مهلت نداد که نقش خود را به پایان برساند. البته آن‌طور که مسعود کریمی، مدیر گروه فیلم و سریال شبکه ۳، می‌گوید، سکانس‌های کوتاهی از نقش او مانده و با حفظ این نقش، محسن امیری بازیگری است که به کمک هوش مصنوعی و قطعه‌سازی گریم شده است و با حفظ همان راکورد و شکل و شمایل، این نقش به پایان خواهد رسید.

پخش «سوران»، جمعه‌ها از شبکه تماشا

سریال «سوران» به عنوان تازه‌ترین محصول مرکز سریال سوره، به کارگردانی سروش محمدزاده جمعه‌ها میزبان مخاطبان خود در شبکه تماشا خواهد بود. این مجموعه تلویزیونی که در هجده قسمت تولید و تهیه شده است، هر هفته چهارشنبه و پنجشنبه، ساعت ۱۵:۲۲ از شبکه یک سیما و تکرار دو قسمت، جمعه‌ها بعد از خبر ۲۱ از شبکه یک و ساعت ۲۴ از شبکه تماشا پخش می‌شود. «سوران» که قصه عشق، مبارزه و میهن‌دوستی مردم کردستان را روایت می‌کند، از بازیگران جوان و آینده‌دار این منطقه در ایفای نقش‌های اصلی بهره می‌برد.

ستاره های خارجی لیگ ایران مقابل دوربین شبکه مستند

مجموعه پنج قسمتی «فوتبسال ایرانی» به کارگردانی و تهیه‌کنندگی مهدی میر تیموری پرتوهای از پنج ستاره خارجی شاغل در لیگ ایران است که از ۱۹ خرداد، ساعت ۲۰ روی آنتن شبکه مستند رفته است. میر تیموری درباره سوژه این مستند توضیح داد و گفت: در مجموعه مستند «فوتبال ایرانی» سراغ پنج ستاره لیگ فوتبال کشورمان رفته‌ایم. بازیکنانی که در تیم‌های باشگاهی خود مؤثر بوده‌اند. رادوشوویچ، گئورگی گولسیانی، گادوین منشا، آیاندا پاتوسی و هروویه میلیچ پنج بازیکنی هستند که در این مستند سراغشان رفته ایم و زندگی‌شان در ایران را به نمایش گذاشته‌ایم.

«بی صدا حلزون» اکران برخط می‌شود

اکران برخط فیلم سینمایی «بی‌صدا حلزون» به کارگردانی بهرنگ درفسولی‌زاده، به‌صورت اختصاصی توسط پلتفرم فیلمو آغاز شده است. «بی‌صدا حلزون» با بازی هانیه توسلی، مه‌رام احمدی، پدرام شریفی و محسن کیایی نیمه نخست سال گذشته در سینماهای کشور به اکران سراسری رسید.

اکران فیلم‌های ایرانی در سارا یوو

پویانمایی و فیلم‌های «پسر دلفینی»، «لوپتو»، «مبارک» و «قهرمانان کوچک»، در هفته فیلم‌های کودک و نوجوان ایرانی، در سارا یوو در حال برگزاری است. در هر اکران حدود ۱۵۰ دانش‌آموز بوسنیایی به تماشای فیلم‌های ایرانی نشسته‌اند.